

Työ- ja elinkeinoministeriö/kotouttaminen
kirjaamo@tem.fi
tarja.rantala@tem.fi

Viite Lausuntopyyntö työ- ja elinkeinoministeriölle tehdyn selvityksen sisältämistä
muutosesityksistä pakolaisten vastaanoton kuntakorvausjärjestelmään
TEM/1081/09.04.01./2013

Yleistä selvityksestä

Lainsäädäntö on korvauskäytäntöjen osalta pysynyt suunnilleen samana 1980-luvulta saakka vastuuministeriöiden ja korvaajatahojen vaihtelusta huolimatta. Korvausjärjestelmän uudistamisen yhteydessä tulisi harkita huolellisesti, mikä olisi oikea taho suorittamaan sosiaali- ja terveysasioihin liittyvää harkintaa asiantuntevasti.

Pohjois-Karjalan kunnissa kustannusten korvausjärjestelmän hankaluus ei ole missään yhteydessä noussut pakolaisten vastaanoton esteeksi. Yleensä päätöksiä tekevät johtotason henkilöt, kun taas korvaushakemuksia ja niiden massiivisia liitteitä työstää hallinnollinen toimistohenkilökunta. Pakolaisten vastaanottoon liittyvä konkreettinen työmäärän lisäys sen sijaan kuulostaa olevan yksi merkittävä este suunnitellulle vastaanotolle, etenkin kun korvausta ei yhä edelleenkään voida maksaa pakolaisten vastaanottoa varten tarvittavan henkilöstön palkkauskustannuksista.

Kommentit ehdotuksiin:

Vakiokorvaus/Laskennallinen korvaus (kotolaki, 45§)

Jos vakiokorvauksen perusteeksi riittäisi korvaukseen oikeutettujen henkilöiden asuminen kunnassa, eikä UMAsta ja VTJstä nykyään tehtäviä henkilötarkistuksia enää maksatusvaiheessa tarvittaisi, vakiokorvauksen maksu voitaisiin automatisoida hyvin pitkälle ja tekninen maksutapahtuma suorittaa keskitetysti joltakin kuntamaksuihin erikoistuneelta taholta (Valtiokonttori?). Tällöin maksatus voisi tapahtua nopeammallakin aikataululla kuin neljä kertaa vuodessa ja kunnat, erityisesti pakolaisten vastaanottoon ryhtyvät kunnat, saisivat nopeammalla aikataululla korvauksia pakolaiskuluihinsa.

Jos maksuperusteeksi edelleen tarvittaisiin kunnan sopimuksen ja koto-ohjelman voimassaolo, tietojen selvittämisessä maksupisteeseen aiheutuu uutta lisätyötä ELY-keskuksille. Tilanteet kuntien kanssa eivät aina ole selkeitä kyllä/ei-tilanteita.

Jos lakia ei maksuperusteiden kohdalta muutettaisi, tehtävä voitaisiin edelleen suorittaa hajautetusti ELY-keskuksista. Vakiokorvauksen maksu ilman henkilötarkistuksia tulisi

olemaan täysin teknisluonteinen maksatusrutiinitehtävä, joka ei merkittävästi vaikuta ELY-keskusten maksatusyksiköiden tehtävämääriin, mutta maksatukseen tarvittavat taustatiedot olisi saatavissa paikan päältä.

Vakiokorvauksen maksuajan yhdenmukaistaminen kaikkien osalta neljäksi vuodeksi olisi tärkeää sekä kuntien toiminnan suunnittelun ja seurannan kannalta että korvausmaksatuksen yksinkertaistamiseksi.

Suomessa syntyneistä lapsista ei aina ole merkintää UMA-rekisterissä, tulevatko huomioiduksi?

Toimeentulo- ja kototukikustannukset (46§)

Toimeentulotukikustannusten korvaamisessa ei ole harkintaa. Maksujen tulee perustua kunnan virallisiin ja oikeaksi todistettuihin kirjanpitositteisiin (Audiatorin suositus), jolloin maksatuksessa ei tarvita muita tositteita. Maksatuspiste voi olla keskitetty tai hajautettu. Tosin keskittäminen toisi taas lisätyötä taustaperusteiden tiedottamisessa maksupisteelle. Toimeentulotukilain soveltamisen ohjeistaminen ei ole ELY-keskusten tehtävä, joten toimeentulotukiaineistojen tarkistamiseksi suoritettavat pistokokeet eivät myöskään voi olla ELY-keskuksen tehtäviä.

Tulkkaukset (47§)

Kaikenkirjavien tulkkauksulutusitteen tarkastuksen sijaan tulkkaukset korvauksen tulisi lisätä kättäsummana vakiokorvaukseen. Nykyinen lain sallima loputon tulkkaukset korvauksen aiheuttaa tulkkaukset palvelujen käyttöä tilanteessa, jossa viranomaisen halukkuus tulkkaukseen on suurempi kuin asiakkaan kielitaidottomuuteen perustuva tarve. On kerrottu myös tulkkien olevan liiankin tietoisia "avoimesta piikistä" ja aktiivisesti tarjoavan palvelujaan asiakkaiden kautta. Kiinteä korvaussumma ja selkeämmin kuntia velvoittavat ohjeet saattaisivat paremmin kannustaa kuntia asukkaidensa kielitaidon kehittämistyössä.

Eriyiskustannusten korvaukset (49§, 2)

Ehdotukset vamman tai sairauden vuoksi korvattavista kustannuksista:

Ehdotus 1

Kuvauksessa on epäselväksi jääviä kohtia, jonka vuoksi on vaikea ottaa kantaa ehdotukseen:

- a) Tekstissä mainitaan, että kunta tekisi alueensa ELY-keskuksen kanssa erityiskorvaussopimuksen. Ehdotuksen vaikutuksissa toisaalta todetaan, että korvauskäytännöt yhdenmukaistuisivat, eikä maallikkojen tarvitsisi enää käsitellä/harkita terveystietoja. Terveystietojen käsittely ja niiden arviointi liittyy kuitenkin niiden sopimusten tekemiseen, joita kaikki ELYt edelleen ehdotuksen mukaan tekisivät.
- b) Maksupisteen korvausasiantuntija arvioisi joitakin sopimuksen tekemiseen oleellisesti liittyviä asioita. Missä vaiheessa, jos hän ei kuitenkaan tee sopimusta?
- c) AVI antaisi konsultaatiota. Kuka siellä? Onko AVIsta oltu mukana tätä suunnittelemassa?
- d) Millaisia olisivat kuntiin tehtävät pistokokeet käytännössä?

- e) Mistä pakolaisella tullessaan olleen sairauden korvaamisen ennakkopäätös tulisi? Tämän tyyppinen ratkaisu olisi hyödyllinen osassa tapauksia, jos päätös todella jostakin "ilmestyisi" maksajalle sekä kunnalle.

Ehdotus 2

Ehdotus on tarkoituksenmukaisin menettelymalli.

- Sosiaali- ja terveysasiat tulee ehdottomasti keskittää yhdelle tehtävän edellyttämää asiantuntemusta omaavalle taholle.
- Saman asiantuntijatahon tulee olla myös maksupiste. KELAlla olisi valmiit järjestelmät toiminnalle.
- Sosiaali- ja terveysmenojen korvausten seuranta. KELAlla on mahdollisuus seurata sos.terv.menoja ehkä jopa laajemmin pakolaisten nykyisen harkinnanvaraisen korvausjärjestelmän seurannan sijaan.

Ehdotus 3

Ehdotuksessa itsessään oli jo todettu ehdotuksen huonot puolet.

Erityiskustannukset vamman tai sairauden vuoksi tulee maksaa kunnille suoriteperusteisesti, ilman aikarajaa. Korvausmäärien rajoittaminen määrällisesti tai ajallisesti todennäköisesti vähentäisi entisestään pakolaisten vastaanottohalukkuutta.

Pohjois-Karjalassa on sopimuksen tekemisen jälkeen kaikki kunnan hakemat, sopimukseen liittyvät kustannukset korvattu. Jollei kunnassa ole huomioitu kulujen "huomattavuutta" korvaushakemusta tehdessä, ELY-keskuksessa on ollut mahdotonta seurata yksittäisten henkilöiden sairauskulujen määrää. Jos sairaita henkilöitä on useampia, myös alle 2300 euron jäävistä vuosikustannuksista/henkilö syntyy kunnalle huomattavaa kulua. Onko asia erillisen seurannan arvoinen?

Alkukartoitus (50§)

Alkukartoituksesta aiheutuvat tulkkaukskustannukset sisältyvät alkukartoituskorvaukseen, kuten korvausohjeessa on selkeästi määritelty. Jos jossain on toimittu toisin, on toimittu korvausohjeen vastaisesti, eikä missään tapauksessa kysymyksessä ei ole yleinen käytäntö.

Sen tarkistaminen, onko asiakkaasta mahdollisesti maksettu alkukartoituskorvausta jollekin kunnalle, on tällä hetkellä mahdotonta. Myös erillisen alkukartoitusten seurantarekisterin perustaminen kuulostaa epäilyttävältä; Olisiko seurannasta saatava hyöty suurempi kuin seurantajärjestelmän luomisesta ja ylläpitämisestä aiheutuva työmäärä?

TE-toimiston asiakkuus on tarkistettavissa URA-järjestelmästä. Kuntien TE-toimiston asiakkaille tekemät tarpeettomat alkukartoitukset (tai oikeammin asiakkaille tehtävien normaalien alkuhaastattelujen laskuttaminen alkukartoituksina) jäänevät kuitenkin jatkossa pois korvausohjeeseen suunnitellun asiaa selkeyttävän täsmennyksen myötä.

Muita huomioita:

Ehdotuksessa ei oteta mitään kantaa kotolain 49§:n 1. ja 3. kohtiin; Alaikäisten huollon kustannukset ja erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset. Varsinkin alaikäisten huollon aihealueella on erityistä lasten suojelun asiantuntemusta ja harkintaa vaativia tapauksia. Lain mukaan ELYn on valvottava perheryhmäkodin toimintaa,

joten kunnat käsittävät ELYn myös toimivan asiantuntijatahona alaikäisten huoltoon liittyvissä ongelmissa.

Myös muista erityiskorvattavista kustannuksista päättäminen vaatii melkoista perehtymistä tilanteeseen.

Kotolain pykälien 51, 52 ja 53 mukaisten korvausten käsittelyn jättäminen selvityksen piirin ulkopuolelle herättää kysymyksiä...

PS. Kelan maksama maahanmuuttajan erityistuki lakkautettiin vuonna 2011 takuueläkejärjestelmän voimaantullessa.

Yksikön päällikkö

Reijo Vesakoivu

Työvoimapalveluasiantuntija

Eija Ratinen